

MANDARYNKA AIX GALERICULATA W WOJEWÓDZTWIE KUJAWSKO- POMORSKIM (WYSTĘPOWANIE I LĘGI)

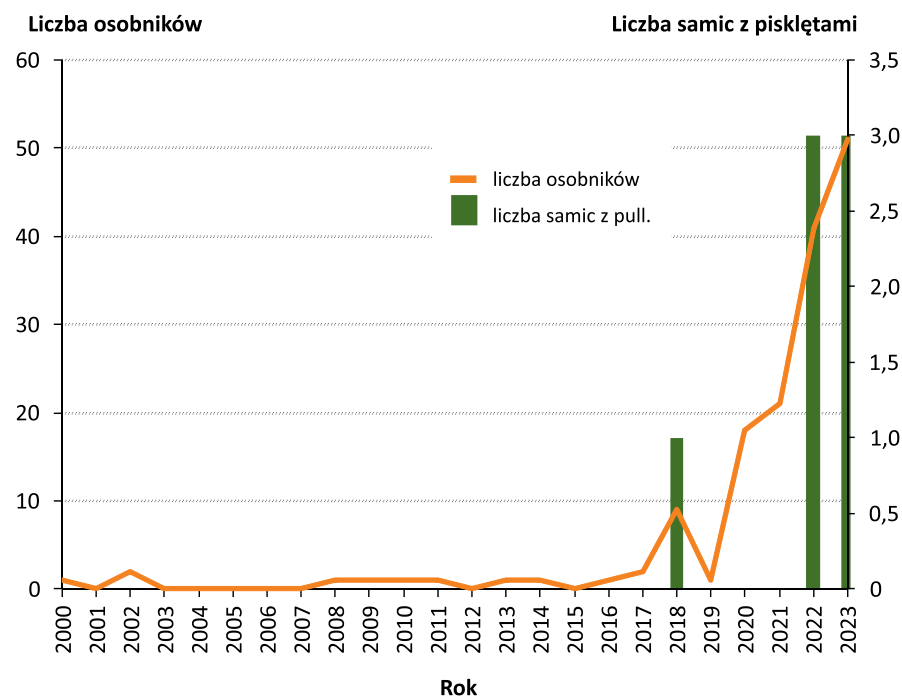
ANDRZEJ
DYLIK

Informacje o stwierdzeniach mandarynki w województwie kujawsko-pomorskim uzyskano w oparciu o dane zgłoszone w portalach Ornitho.pl (www.ornitho.pl) i eBird (www.ebird.org) (dostęp: 17.12.2023 r.), Raportach Komisji Faunistycznej (www.komisjafaunistyczna.pl) (dalej: KF), a także na podstawie obserwacji własnych oraz niepublikowanych obserwacji innych obserwatorów. Informacje pochodzące z jednego miejsca (miejscowości) w zbliżonym okresie pogrupowano, podając przedział czasu, w którym dokonywano obserwacji oraz podając największą liczbę zaobserwowanych ptaków w tym miejscu i okresie. W każdym roku kalendarzowym ustalono największą liczbę zaobserwowanych ptaków oraz liczbę samic wodzących pisklęta. Za ptaki lęgowe uznawano ptaki spełniające kryterium lęgowości „MŁO” odpowiadające kategorii gniazdowania C (gniazdowanie pewne) (Wilk 2016).

Uzyskano łącznie 109 informacji o obserwacjach mandarynki w latach 2000–2023 w 13 miejscowościach. Po raz pierwszy samca mandarynki zaobserwowano w dniach 24–25.10.2000 r. w Gocanowie, pow. inowrocławski. W latach 2000–2017 nie w każdym roku zgłaszano 1–2 obserwacje dotyczące 1–2 ptaków. Począwszy od roku 2018 liczba obserwowanych ptaków wzrastała (ryc. 2), przy czym obserwacje większej liczby ptaków pochodzą wyłącznie z Torunia. Największe zgrupowanie 51 osobników (28 ♂, 23 ♀) obserwowano w dniu 27.12.2023 r. w Toruniu. W Parku Tysiąclecia widziano wówczas 14 ♂ i 13 ♀, a w Parku Miejskim 14 ♂ i 10 ♀. Poza

1 | Zimujące mandarynki *Aix galericulata*
(Toruń – Park Tysiąclecia, 27.12.2023 r.)
fot. Andrzej Dylik

2 | Najwyższa liczba zaobserwowanych mandarynek i samic mandarynki z pisklętami w latach 2000–2023 w województwie kujawsko-pomorskim

Toruniem w kolejnych latach nadal widywano wyłącznie 1–2 ptaki. Samicę z pisklętami po raz pierwszy zaobserwowano w roku 2018. Kolejne obserwacje samic z pisklętami pochodzą z lat 2022 i 2023 – odpowiednio 3 oraz 2–3 samice z pisklętami (tabela 1). Oprócz Torunia pojedyncze mandarynki obserwowano na przestrzeni kilku lat również w Bydgoszczy (tabela 1) oraz w okresie zimowym w Brodnicy (T. Królak, inf. ustna).

Obserwacje samic z pisklętami z województwa kujawsko-pomorskiego pochodzą z Torunia i pobliskiego ujścia Drwęcy do Wisły. Były to obserwacje przygodne, nieprowadzone w sposób metodyczny, zmierzający do wykrycia jak największej liczby gniazdujących mandarynek. Obserwacje z Warszawy wskazują na znaczną śmiertel-

ność inkubujących samic lub piskląt spowodowaną drapieżnictwem kuny *Martes* sp. i wrony siwej *Corvus cornix* (Hayatli i in. 2022). W Toruniu także mogła gniazdownać i wyprowadzać lęgi większa liczba samic, jednak z uwagi na możliwą presję drapieżników nie zostało to wykryte.

Stwierdzone gniazdowanie mandarynki w Toruniu w kilku sezonach lęgowych jest pierwszym w województwie kujawsko-pomorskim i kolejnym w Polsce stanowiskiem lęgowym wskazującym na powiększanie areалу lęgowego tego gatunku. Zimowe stwierdzenia mandarynki wskazują, że w Toruniu koncentruje się największa liczba zimujących ptaków w województwie kujawsko-pomorskim i jedna z większych odnotowanych koncentracji w Polsce (Hayatli i in. 2022).

Tabela 1. Obserwacje mandarynki w woj. kujawsko-pomorskim w latach 2000–2023

Lp.	Data / okres	Liczba ptaków	Miejscowość	Źródło
1	24–25.10.2000	1 ♂	Gocanowo, pow. inowrocławski	KF 2001
2	17.04.2002	2 ♂	Bydgoszcz	KF 2005*
3	14.12.2008–4.01.2009	1 ♂	Bydgoszcz – staw Balaton	Ornitho.pl, obs. własne
4	22.11.2009–14.02.2010	1 ♂, 1 ♀	Bydgoszcz – Brda, Tor Regatowy, staw Balaton, Wyspa Młyńska	Ornitho.pl, obs. własne, inf. ustne
5	9.09.2011	1 ♂	Bydgoszcz – Zimne Wody	Ornitho.pl
6	13.01.2013–1.03.2013	1 ♂, 1 ♀	Bydgoszcz – Oplawiec	obs. własne
7	6.01.2014–2.03.2014	1 ♀	Bydgoszcz – Kanał Bydgoski	Ornitho.pl
8	19.01.2016–23.01.2016	1 ♂	Bydgoszcz – Oplawiec	Ornitho.pl, obs. własne
9	7.01.2017	1 ♂, 1 ♀	Brodnica	Ornitho.pl
10	27.02.2017	1 os.	Bronisław – Jezioro Pakoskie	Ornitho.pl
11	15.06.2018	1 ♀ + 8 pull.	Toruń – Ujście Drwęcy do Wisły	Ornitho.pl
12	27.07.2018	1 ♀ + 7 pull.	Toruń – Międzyzmoście	eBird.org
13	6.01.2019	1 ♂	Toruń	Ornitho.pl
14	18.05.2019–30.09.2019	1 ♂	Bydgoszcz – Kanał Bydgoski	Ornitho.pl, obs. własne, eBird.org
15	4–7.04.2020	4 os. (cn. 1 ♂, 1 ♀)	Toruń – Mała Wisłka	Ornitho.pl
16	31.05.2020	1 ♂	Świecie	Ornitho.pl
17	9–10.09.2020	1 ♂	Więcbork	Ornitho.pl
18	22.11.2020	1 ♂	Suchatówka, pow. inowrocławski	eBird.org
19	20.12.2020–21.02.2021	14 ♂, 4 ♀	Toruń – Park Tysiąclecia	Ornitho.pl, eBird.org
20	16.01.2021	1 ♂**	Szubin	inf. ustna
21	6–07.02.2021	1 ♂	Włocławek	Ornitho.pl, inf. ustna
22	11.02.2021–21.02.2021	1 os.	Bydgoszcz	Ornitho.pl
23	26.10.2021–28.12.2021	15 ♂, 6 ♀/juv.	Toruń	Ornitho.pl, eBird.org
24	25.12.2021	2 os.	Włocławek	Ornitho.pl
25	21.01.2022	1 ♀	Koronowo	inf. ustna + foto
26	1.01.2022–22.04.2022	29 os. (cn. 16 ♂, 11 ♀)	Toruń – Park Tysiąclecia	Ornitho.pl
27	1.05.2022–26.05.2022	3 ♂	Toruń	Ornitho.pl
28	22.05.2022	1 ♂, 1 ♀ + 8 pull.	Toruń – Park Tysiąclecia	Ornitho.pl
29	5.06.2022	1 ♀ + 6 pull., 1 ♀ + 5 pull.	Toruń – Mała Wisłka	inf. ustna + foto, mat. niepubl.
30	25.09.2022–26.12.2022	22 ♂, 19 ♀	Toruń – Park Tysiąclecia	Ornitho.pl
31	4.12.2022	1 ♂	Solec Kujawski	Ornitho.pl
32	28.12.2022–24.02.2023	1 ♂	Mogilno	Ornitho.pl
33	16.01.2023–28.04.2023	17 os.	Toruń	Ornitho.pl
34	22.06.2023	1 ♀ + 2 pull.	Toruń	Ornitho.pl
35	4.06.2023	1 ♀/juv.	Bydgoszcz – Myślicinek	Ornitho.pl
36	25.08.2023	2 ♂, 1 ♀; 1 ♀ + 7 pull.	Toruń (pull. w Parku Tysiąclecia)	Ornitho.pl, obs. własne
37	1.10.2023	cn. 2 ♂, cn. 3 pull.	Toruń – Martówka	inf. ustna, mat. niepubl.
38	30.10.2023–27.12.2023	28 ♂, 23 ♀	Toruń	Ornitho.pl, obs. własne

* Błąd w druku raportu KF. Poprawna data obserwacji (17.04.2002) zweryfikowana u obserwatorów (Teresa i Mariusz Blank).

** Obserwacja dotyczy mało płochliwego ptaka z wąską, czarną, plastikową obrączką – prawdopodobny uciekinier z hodowli.

Naturalny areal lęgowy mandarynki obejmuje północno-wschodnią część Chin, południowo-wschodnią część Rosji oraz Japonię. W Europie jest gatunkiem introdukowanym. W niektórych krajach europejskich w II połowie XX wieku zaobserwowano wzrost liczby par (Kucharska i Dyduch 2019). Pierwsza obserwacja mandarynki w Polsce pochodzi z sezonu 1963/1964 (Górski 1979), a pierwszy lęg stwierdzono w 2001 roku w Parku Łazienki Królewskie w Warszawie (Mazgajski i Mazgajska 2004). Większość jej krajowej populacji zasiedla Warszawę – w roku 2020 liczebność oceniono na maksymalnie 80 par (Chodkiewicz i in. 2022). Szacuje się, że w Polsce w ciągu ostatnich 20 lat populacja wzrosła do około 100 par (Hayatli i in. 2022). Na Mazowszu poza Warszawą gniazdowanie mandarynki stwierdzono w Pruszkowie (Ławicki i in. 2021). Na Śląsku gniazdujące ptaki widziano w Brzegu, na stawach w Borucicach, Kamieniu Śląskim i Żywcu (Kąkol i Stajszczyk 2008; Kucharska i Dyduch 2019; Ławicki i in. 2021). Samice z pisklętami widziano również w Kutnie, Ełku, Radzynie Podlaskim, Mielnicy Dużej i na rzece Nowy Rów w powiecie średzkim, a parę ptaków przy dziupli zarejestrowano w Cieszynie (Stawarczyk i in. 2017; Ławicki i in. 2021; Chodkiewicz i in. 2022). W kolejnych latach gniazdowanie na tym samym miejscu stwierdzono w Siedlcu (Cierpikowski i in. 2013).

Mandarynka wykazuje się w Polsce silnym wzrostem populacji (Stawarczyk i in. 2017), a pomimo pozornej „osiadłości” potrafi migrować na dalekie odległości (Kucharska i Dyduch 2019). Z tego względu wskazane byłoby prowadzenie systema-

tycznych obserwacji w Toruniu monitorujących stan miejscowej populacji lęgowej, tym bardziej że 26.06.2024 roku obserwowano tam ponownie samice z 4 młodymi (obs. własne A. Dylik), a także kontrole pozostałych miejsc, w których widywano te ptaki. Na możliwą próbę gniazdowania wskazuje kolejna obserwacja samca mandarynki (5.04.2024 r.) oraz samca i samicy (6.09.2024 r.) w Parku miejskim w Mogilnie (obs. własne A. Dylik).

Andrzej Dylik

andrzejdylik@wp.pl

Kujawski Region Ornitologiczny

ul. Kotwiczowa 15, 85-435 Bydgoszcz

LITERATURA

Chodkiewicz T., Szymon B., Ławicki Ł., Wylegała P., Betleja J., Bzoma S., Cenian Z., Cymbała R., Czechowski P., Czyż S., Dębowski P., Dylik A., Górski A., Grygoruk G., Guzik W., Hayatli F., Jankowski K., Kajzer Z., Krupiński D., Łukasik D., Matyjasiak Ł., Neubauer G., Sielicki S., Smyk B., Stasiak K., Wardecki Ł., Wężyk M., Wieloch M., Woźniak B., Zielińska M., Zieliński P., Sikora A. 2022. Kartoteka Rzadkich Ptaków w Polsce w roku 2020 – gatunki lęgowe. Ornis Polonica 63: 347–379.

Cierpikowski D., Cierpikowska K., Stankowski A. 2013. Mandarynka *Aix galericulata* nowym gatunkiem lęgowym w Wielkopolsce. Ptaki Wielkopolski 2: 113–115.

Górski W. 1979. Egzotyczne gatunki Anseriformes w Polsce. Przegląd Zoologiczny 23: 158–162.

Hayatli F., Wardecki Ł., Sikora D., Kajzer K., Rapczyński J., Karczewski K., Włodarczyk R. 2022. Breeding population size of Mandarin duck in Warsaw agglomeration in 2016–2021. Bird Numbers 2022: Beyond the Atlas: challenges and opportunities. Programme and Abstracts of the 22nd Conference of the European Bird Census Council, 4–9 April 2022, Lucerne, Switzerland. Swiss Ornithological Institute, Sempach.

Kąkol A., Stajszczyk M. 2008. Lęg mandarynki *Aix galericulata* na Dolnym Śląsku. Materiały do awifauny Śląska. Ptaki Śląska 17: 77–89.

PODZIĘKOWANIA

Serdecznie dziękuję wszystkim, którzy udostępnili informacje o niepublikowanych obserwacjach mandarynek i pomogli w zebraniu danych. Osobami tymi są: **Wiesław Bagiński, Mariusz Blank, Wojciech L. Chmieliński, Tomek Królak, Michał Piotrowski, Marek Zieliński i Piotr Zieliński.**

Komisja Faunistyczna. 2001. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 2000. Notatki Ornitologiczne 42: 193–214.

Komisja Faunistyczna. 2005. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 2004. Notatki Ornitologiczne 46: 159–180.

Kucharska K., Dyduch M. 2019. Pierwszy przypadek lęgu mandarynki *Aix galericulata* w województwie śląskim. Ptaki Śląska 26: 123–126.

Ławicki Ł., Beuch S., Chodkiewicz T., Wylegała P., Betleja J., Bzoma S., Cenian Z., Cymbała R., Czechowski P., Czyż S., Dębowski P., Dylik A., Górski A., Grygoruk G., Guzik W., Jankowski K., Kajzer Z., Krupiński D., Łukasik D., Matyjasiak Ł., Neubauer G., Sielicki S., Smyk B., Stasiak K., Wardecki Ł., Wężyk M., Wieloch M., Woźniak B., Zielińska M., Zieliński P., Sikora A. 2021. Kartoteka Rzadkich Ptaków w Polsce w roku 2019 – gatunki lęgowe. Ornis Polonica 62: 310–338.

Mazgajski D.T., Mazgajska J. 2004. Egzotyczne ptaki w miastach Europy. Fauna miast Europy Środkowej 21. wieku. Wydawnictwo LOGO, Bydgoszcz.

Stawarczyk T., Cofta T., Kajzer Z., Lontkowski J., Sikora A. 2017. Rzadkie ptaki Polski. Studio B&W Wojciech Janek, Sosnowiec.

Wilk T. 2016. Kryteria lęgowości ptaków – materiały pomocnicze. Wersja 3 – 16.02.2016. Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków, Marki.

3 | Młode mandarynki *Aix galericulata*
(Toruń – Park Tysiąclecia, 25.08.2023 r.)
fot. Andrzej Dylik

